

Predoziranost marketinškim informacijama

Dobro obaviješten, informatički pismen, sposoban donositi odluke od utjecaja na vlastito zdravlje, to će biti građanin budućnosti. Nije cilj da onaj tko želi zaštititi svoje zdravlje ili se optimalno liječiti ima jednaka znanja kao i oni koji njegovo zdravlje štite ili ga liječe, nego da ravnopravno sudjeluje u procesu izbora o tome što je za njegovo zdravlje najbolje. Loša je strana budućnosti "predoziranost" informacijama i sve teže razlikovanje koje su od njih važne i vjerodostojne.

Za onoga tko želi očuvati zdravlje, biti upućen u nove mogućnosti, spoznaje, funkcioniranje zdravstvenog sustava i svoja prava u njemu, najvažniji izvori informacija, naime, mijenjaju pozicije, gube vjerodostojnost ili neselektivnom ponudom informacija otežavaju razlikovanje bitnog od nebitnog. Obiteljski liječnici, primjerice, prestaju za svog pacijenta biti najvažniji izvor informacija. Istraživanja pokazuju da je sve veći broj onih koji informacije traže na internetu, a veliko povjerenje (po anketama ranijih godina u susjednoj Sloveniji) poklanjaju iskustvima i mišljenju najbližih članova obitelji, rodbine, bliskih prijatelja.

Konačno, mediji kojima se pripisuje glavni utjecaj na stvaranje javnoga mišljenja, a to znači snažan i izravan utjecaj na svakog konzumenta informacija ponaosob, izgubili su obilježja javnog servisa što je stajalište s kojega su nekad polazili, i privatizacijom

se komercijalizirali u mjeri koja je potpuno promijenila pristup temama i područjima javnog djelovanja kao što je zdravstvo. Ti mediji sada žive od naklade i u svakodnevnoj su, često i međusobnoj utrci oko najtiražnijih tema.

Gotovo je potpuno nestalo nekadašnje "sektorsko praćenje" zdravstva, koje je obuhvaćalo afirmaciju društvenih vrijednosti, a prosječnom je čitatelju ili gledatelju moglo dati opći uvid u stanje te javne djelatnosti. Sve je izraženiji proces u kojem se zdravstvo informativnog ili edukativnog tipa "getoizira" u posebne priloge, posebne časopise, a naslovnice i prve stranice novina koje obično zauzimaju najvažnije informacije, zavrjeđuju uglavnom ekscesi, afere, slučajevi. Plagijati, greške u liječenju, kršenje prava pacijenata, smrt pacijenata i činjenica jesu li se ili nisu morale dogoditi – najtiražnije su zdravstvene činjenice. Ali, uobičajeno pitanje zašto su mediji gladni takvih vijesti, moglo bi biti i obrnuto: zašto netko želi to čitati i spreman je za to svako jutro izdvojiti svoj novac?

S jedne strane, živimo u društvu u kojem je promijenjeno društveno uređenje, a nije postignut opći društveni ni politički dogovor o prioritetima i o tome koje ćemo vrijednosti kao zajednica štiti, oko kojih vrijednosti ćemo organizirati svoje živote.

Istina, obiteljski je liječnik proklamiran kao najveći zaštitnik i jamac zaštite zdravlja, a u stvarnosti je razvlašten i odvija se enorman "bijeg" pacijenata specijalistima, a čitav se zdravstveni sustav zaglavljuje u bolnicama koje su najskuplji dio sustava i na koje je pritisak najveći.

Poruke koje prosječnom osiguraniku šalje

sustav zdravstva, oni koji kroje zdravstvenu politiku, drugim riječima – država, nisu dostupnost, pravednost, niti kontinuitet zdravstvene zaštite.

Višemjesečna čekanja, nejednak standard istovrsnih djelatnosti ili ustanova i krajnja centralizacija zdravstva, osiguranike istog fonda zdravstva, tj. Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, dovode u neravno-pravan položaj. Kako u sustavu ne postoje mehanizmi zaštite, a ni kontrole kvalitete, osiguranici često medije doživljavaju kao jedne od rijetkih korektiva vlasti ili sustava. Tako novinarski posao ponekad počinje baš tamo gdje pravila, zakoni i ministri više nemaju što reći. S druge strane, nekritična, oglašivačka i marketinška kampanja koja nudi "zdravlje i ljepotu" kroz niz proizvoda, od farmaceutskih, preko vitaminskih, kozmetičkih sve do "čudotvornih" sredstava, potiče uvjerenje da više zdravlja može imati onaj tko može više potrošiti. Na djelu su opća komercijalizacija pa čak i estradizacija kad je u pitanju zdravlje, a te pojave nikako

nisu zaobišle medije. U novinarskom se poslu to često osjeća kao pritisak da se zbog čitateljskog interesa krše prava pacijenata (npr. snimanjem pacijenata u stanju kada oni ne mogu dati pristanak za to, kao što je to u operacijskoj dvorani, navala na njemačku bolnicu u okolnostima u kojima je poznati političar molio za privatnost itd.) ili da se bude obziran prema nekoj renomiranoj oglašivačkoj kući poput, primjerice, farmaceutske. Poseban su primjer moguće teške ili masovne bolesti poput ptičje gripe, kad se novinar nužno nalazi u dvojbi da li svojim čitateljima dati informaciju koja može koristiti u zaštiti od bolesti, ili pomagati onima koji potiču silnu potrošnju antivirusnih lijekova dok bolesti još i nema.

No, komercijalizacija koja je jasno vidljiva u medijima nije samo njihova osobitost. Oni koji prate zdravstvo kroz proteklih dvadesetak godina naći će se usred sasvim izmijenjenog konteksta zbog kojeg i u zdravstvu živimo u vremenu izrazitih paradoksa. Ni

jedno stoljeće poput 21. nije toliko afirmiralo pravo na zdravlje.

Malo kada u povijesti medicina je mogla toliko pružiti bolesnicima, ali su njeni tehnološki i znanstveno najrazvijeniji dijelovi ujedno i najskuplji i dostupni sve manjem broju ljudi. I možda najveći paradoks što ga kapitalizam već nosi jest: što više rastu profita na zdravlju to manje važan biva bolesnik, a sve važniji postaju mehanizmi povećanja profita.

Često se podilazi interesu javnosti, a ne javnom interesu. Dok prvi, primjerice, preferira vladajući društveni stav po kojem je zdravlje skupo, javni je interes zapravo preokrenuti taj stav u tvrdnju da je bolest skupa i liječnije je, a ne zdravlje, privilegija bogatih. U takvom okružju dati ljudima vijesti koje žele, a ne dati im to što žele, kako upozoravaju etičari u novinarstvu, svakodnevna je novinarska dvojba.

Nađa Berbić

nadja_berbic@yahoo.com

Novo Javno zdravstvo

Bilten polaznika poslijediplomskog studija Javnog zdravstva

U lipnju 1997. godine objavljen je bilten polaznika poslijediplomskog studija Javnog zdravstva u Školi narodnog zdravlja "Andrija Štampar" Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Iako je već postojala svojevrsna tradicija publiciranja radova polaznika poslijediplomskog studija, te je godine bilten bio dodatno obogaćen zbog činjenice da je jedan od polaznika studija bio diplomirani novinar Mario Cvek, koji se s velikim uredničkim žarom bacio na pripremu i izdavanje biltena. Ta zanimljiva kombinacija novinara i javnozdravstvenog eksperta pojavljuje se povremeno i obično ostavlja traga jer se u jednoj osobi spajaju afiniteti i znanja bitna za obje profesije. Na taj se način, tim vrjedniji jer je vrlo rijedak, donekle ublažava vječna napetost i nerazumijevanje između zdravstva i novinarstva.

Iako je Novo Javno zdravstvo publicirano tek u tridesetak primjeraka i zbog stalne nestašice sredstava bilo puno improvizacija, od grafičkih rješenja do uveza, ostavilo je traga i među polaznicima poslijediplomskog studija i među profesorima pa i u široj akademskoj zajednici. Među petnaest objavljenih priloga našli su se Zakup dijelova domova zdravlja, ljekarni i lječilišta; planovi, realizacija, nedoumice – bojkot?! dr. Dubravke Finka, Nove smjernice promjena zdravstvenih sustava dr. Dubravke Zelić, Zagrebački SUVAG kao središte razvoja i primjene verbotonalnog sistema Darinke Dabić-Munk, Poštuju li hrvatski privatni poduzetnici univerzalnu deklaraciju

o ljudskim pravima? Dinke Marković, dipl. oec., Motovunska ljetna škola promocije zdravlja Sonje Grozić-Živolić, prof., Iskustva liječenja mucanja u Rijeci dr. Dražena Stojanovića i Herte Filiplić-Stojanović, logopeda, Potrebe za zdravstvenim djelatnicima visoke stručne spreme na području BiH pod kontrolom HVO-a dr. Ivana Šarca, Farmaceuti u javnom zdravstvu (ili u zdravstvu općenito i šire...) odnosno Sveti Kuzma i Damjan za-

štitnici zdravlja Ranka Antuna Pezelja, mr. ph., Zdravstvena njega i rehabilitacija u kući bolesnika – poboljšanje kvalitete življenja dr. Ružice Bašić, Međunarodna suradnja poliklinike SUVAG, programi edukacije kadrova Tanje Čorluka, prof., Mikrobiološka čistoća u prometu namirnica Vlaste Novosel, dipl. san. ing., Homeopatski proizvod – nema dokazanog ljekovitog učinka?! Tatjane Blažeković, mr. ph., Neki pogledi, analize uzroka bolovanja dr. Zrinke Matijević, Medicina prometa Maria Cveka, dipl. nov. i Kako i kada u toplice Jasne Prvulović, dipl. iur., u čijem se tekstu našao čak i vrlo lijepo crtan strip! Ili, posve solidna zbirka kvalitetnih i raznolikih tekstova koji bi našli mjesta i u kakvom ambicioznijem zdravstvenom glasilu.

Na žalost, tradicija publiciranja radova studenata poslijediplomskog studija Javnog zdravstva nije se održala u ovom obliku, iako je predstavljala lijep način boljeg razumijevanja odnosa medija i zdravstva. Ne nađe se u svakoj generaciji polaznika poneki novinar, koji bi si dao truda i potaknuo kolege na pisanje, a sebe sama na uređivanje i sve drugo što je neophodno da bi takva publikacija stigla do čitalačke publike, no vrijedilo bi porazmisliti o mogućnostima nastavka takvih aktivnosti, bilo među polaznicima novinara ili ne. U interesu javnog zdravstva.

Duško Popović

popovicdj@yahoo.com